

l'Abellerol

Lectures d'anelles de gavines

Cada cop hi ha més ornitòlegs que dediquen part del seu temps lliure a observar gavines i especialment a llegir anelles. Actualment hi ha una bona colla de projectes de marcatge arreu d'Europa que utilitzen les anelles plàstiques de lectura a distància per obtenir informació sobre els moviments migratoris, la dispersió postnupcial, el reclutament d'exemplars joves que s'incorporen a les colònies de cria i molts altres paràmetres demogràfics. En aquest reportatge es fa un resum d'aquesta activitat a Catalunya.

Gavià fosc amb anella metàl·lica i de PVC.

Albert Calma

El marcatge amb anelles de color de lectura a distància és un mètode àmpliament emprat des de fa anys en aus de mida gran i més recentment en altres espècies com les gavines. Les gavines són un grup d'espècies que està de moda, i actualment són molts els ornitòlegs entusiastes d'aquestes espècies que dediquen bona part del seu temps lliure a llegir anelles. Qualsevol indret de la

costa catalana i àdhuc abocadors de localitats costaneres on hi ha concentracions importants de gavines són bones per fer observacions. Gràcies a les lectures d'anelles que han fet tant els investigadors professionals com els ornitòlegs amateurs, actualment el nombre de recuperacions és cada cop més gran i es disposa d'informació força acurada dels orígens i desplaçaments d'aquests ocells. A part de les lectures de

gavines procedents del centre i nord d'Europa, a Catalunya hi ha en funcionament diversos projectes que utilitzen anelles de lectura a distància i cada any s'anellen un bon nombre de polls a les colònies de les illes Medes i del delta de l'Ebre. El Gavià argentat, la Gavina corsa, el Gavià gosc i la Gavina capblanca són espècies que es marquen regularment i que ja han proporcionat gran quantitat de dades.

Sumari

Editorial

La importància de les lectures de les anelles de PVC..... 2

Notícies..... 3

- Presentació de l'Atlas i el SOCC en el XVI Congrés de l'European Bird Census Council
- L'ICO ha participat en diversos actes a Mèxic
- El programa *Sylvia* tema del congrés anual del BTO
- L'Atlas dels ocells nidificants de Catalunya es troba en fase d'impressió

Lectures d'anelles de gavines..... 4

Anellament de Corb marí gros a Dinamarca..... 9

Novetats avifaunístiques
Crònica Ornitològica
Abril - Setembre 2004 12

Novetats bibliogràfiques
Handbook of the Birds of the World. Vol 9..... 15

Agenda 16

l'Abellerol

Butlletí de contacte del
Institut Català d'Ornitologia
n.º 23
tardor 2004

Comitè Editorial
Raül Aymí
Gabriel Gargallo

Responsables de seccions
David Bigas
Ricard Gutiérrez
Carles Barriocanal

Col·laboradors
Carlos Álvarez, Marc Bosch, Albert Cama, Pau
Esteban, Cristian Jensen, Albert Martínez.

Disseny i maquetació
Lluc Julià

Edita
Institut Català d'Ornitologia
Museu de Zoologia
Passeig Picasso, s/n
08003 Barcelona
Tel.: 93 319 42 79

C/ Girona, 168, ent. 5a
08037 Barcelona
Tel.: 93 458 78 93

Correu electrònic: ico@ornitologia.org
Pàgina web: www.ornitologia.org

L'Institut Català d'Ornitologia (ICO) és una entitat constituïda amb la finalitat de promoure l'estudi i seguiment de les poblacions d'ocells que nien, migren o hivernen a Catalunya, així com de fomentar la seva conservació.

© 2004 Institut Català d'Ornitologia
Dipòsit Legal: 12371-01
ISSN: 1579-3400
Fotomecànica: Aura Digit
Impressió: Gràfiques Barceloneta

Les opinions dels autors de les col·laboracions que apareixen en aquest butlletí corresponen exclusivament al seu criteri personal, excepte les que siguin en el seu caràcter de directius de l'ICO.

EDITORIAL

La importància de les lectures de les anelles plàstiques

En aquest número de l'Abellerol hi trobareu dos articles que parlen de projectes d'anellament d'ocells utilitzant marcatges especials amb anelles plàstiques. Aquest tipus d'anelles permeten la lectura a distància i, per tant, faciliten la realització de controls visuals sense necessitat de captura i són una opció molt interessant per a l'estudi dels ocells de mida gran que viuen en ambients oberts. Cal remarcar aquí, però, la importància de prendre'ls ben seriosament ja que són cars - aquestes anelles són de fabricació especial i tenen preus elevats-, i per ser efectius demanen un intens esforç de treball. Un projecte pioner en aquest camp i que després ha esdevingut un model a seguir, és el marcatge sistemàtic de polls de flamenc que va posar en marxa l'Estació Biològica de la Tour du Valat. Aquest projecte que es va iniciar a mitjans dels anys setanta a la Camarga francesa i posteriorment va ser ampliat per cobrir totes les colònies de flamenc de la conca mediterrània, ha aconseguit en 20 anys marcar més de 15.000 polls i registrar un nombre veritablement enorme de controls: 350.000 que pertanyen a 35.000 ocells i a 17 països. Certament una quantitat molt superior a la que s'hauria aconseguit mai usant anelles metàl·liques convencionals!

A l'hora de pensar en algun marcatge nou d'aquestes característiques, cal tenir present que és important dissenyar-los en dues vessants, el marcatge i l'esforç de lectura, i hem de recordar que la dedicació de moltes hores a localitzar els exemplars marcats té una relació molt directa amb la qualitat dels resultats que podrem obtenir. Com podreu llegir a l'article *Lectures d'anelles de gavines*, a Catalunya els primers projectes d'aquest tipus van iniciar-se a finals dels anys 80. Els investigadors d'alguns projectes més "professionals" com els marcatges de polls de gavines a les colònies del delta de l'Ebre, o de Gavià argentat a les illes Medes, van adonar-se ja des del primer moment que per obtenir resultats calia dedicar moltes més hores a localitzar ocells i a llegir les anelles que no pas al seu anellament. Com a conseqüència d'aquesta planificació, el projecte més antic, el de la Gavina corsa, ens mostra que després de més de 20 anys de treball ininterromput i de desenes de milers de controls, s'han aconseguit uns resultats extraordinaris que ens han permès conèixer amb molt detall els moviments i les àrees d'estacionament i hivernada d'aquesta espècie, a més d'altres aspectes molt detallats de la seva biologia.

Sovint aquests projectes depenen de l'esforç intensiu d'uns pocs investigadors, tot i que cada vegada més s'observa un increment en la participació d'ornitòlegs interessats en la lectura d'anelles que no estan relacionats directament amb els projectes. Cal potenciar el nombre de col·laboradors, ja que això ens obre una nova oportunitat, molt interessant, la de construir xarxes d'observadors que puguin localitzar ocells marcats en territoris molt extensos, i pot suposar un gran impuls en l'estudi dels moviments i la biologia de molts ocells aquàtics i marins.

NOTÍCIES

Presentació de l'Atlas i el SOCC en el XVI Congrés de l'European Bird Census Council

El XVI congrés de la EBCC (*European Bird Census Council*), realitzat a Kayseri (Turquia), del 6 a l'11 de setembre de 2004, ha representat la presentació de l'ICO en el marc d'aquesta organització internacional. L'EBCC es va crear amb la finalitat de potenciar els programes de monitoratge d'ocells a gran escala dins el marc europeu.

En aquest congrés l'ICO va fer dues comunicacions orals: en la primera Lluís Brotons va presentar l'Atlas i les metodologies aplicades en l'elaboració dels mapes d'índex d'abundància i els càlculs de tendències; en la segona, Sergi Herrando va presentar el SOCC, fent un especial èmfasi en la metodologia emprada en el model Atlas-SOCC per a l'estima de poblacions d'ocells comuns.

A banda de la bona impressió que van causar els projectes de seguiment catalans, cal remarcar molt especialment el debat que es va generar entorn de la pos-

sibilitat de crear mapes d'abundància a escala pan-europea a partir dels projectes de monitoratge tipus SOCC, mapes que es podrien actualitzar any rere any. Fruit d'aquest interès l'EBCC ha creat un grup de treball per estudiar aquesta qüestió i l'ICO s'hi ha integrat plenament. Així doncs, aquest congrés ha suposat un important pas endavant en el reconeixement internacional dels projectes de monitoratge impulsats des de l'Institut Català d'Ornitologia i en la implicació de la nostra entitat en projectes d'abast europeu.

El programa *Sylvia* tema del congrés anual del BTO

Els dies 3 i 5 de desembre ha tingut lloc a Swanwick, Anglaterra, el congrés anual de la British Trust for Ornithology (*BTO Annual Conference 2004*). El programa d'enguany ha inclòs una gran varietat de xerrades sobre temes tant diversos com la vàlua de l'anellament en entorns urbans o l'ús de l'anàlisi d'isòtops estables per tal de delimitar les àrees de

cria i muda del Pòlit becfí *Numenius tenuirostris*. En el marc d'aquest congrés, el nostre company Gabriel Gargallo, ha fet una xerrada sobre el funcionament de l'anellament a Catalunya, incidint sobre les característiques del programa d'estacions d'anellament d'esforç constant català (programa *Sylvia*) i els resultats obtinguts fins ara en aquest projecte.

L'ICO ha participat en diversos actes a Mèxic

En el marc de la XVIII edició de la Fira Internacional del Llibre de Guadalajara, celebrada entre el 27 de novembre i el 5 de desembre i on la convidada d'honor era la cultura catalana, l'ICO va participar conjuntament amb l'Instituto Manantlán de Ecología y Conservación de la Biodiversidad (IMECBIO; Universitat de Guadalajara) en el simposi "Jalisco-Cataluña unidos por las aves". Aquest simposi estava inclòs en el Foro Cultura y Naturaleza del programa acadèmic de la FIL i va ser possible gràcies al suport de l'Institut Ramon Llull.

D'altra banda, l'Instituto Manantlán de Ecología y Conservación de la Biodiversidad (IMECBIO) de la Universidad de Guadalajara i l'ICO van realitzar conjuntament el primer taller avançat Catalunya-Mèxic sobre monitoratge, datat i sexat d'ocells. El taller va incloure aspectes sobre el disseny i organització de programes de monitoratge, així com tècniques avançades d'identificació i per a la realització d'estudis biomètrics i fotogràfics d'ocells, però es va centrar especialment en la utilització de la muda i el plomatge com a eines per a la datació dels ocells. El curs es va realitzar entre els dies 24 i el 27 de novembre al Centro Universitario de la Costa Sur, Autlán, Jalisco, i a l'Estació de Las Joyas, Reserva de la Biosfera Sierra de Manantlán.

L'Atlas dels ocells nidificants de Catalunya es troba en fase d'impressió

En el moment de rebre aquest Abellerol, l'Atlas dels ocells nidificants de Catalunya 1999-2002 es troba en la fase final de la seva publicació. L'editorial Lynx ha previst

que l'obra estigui ja impresa a finals de gener i, per tant, la distribució dels exemplars es farà a partir d'aquest moment. El llibre tindrà un format similar al del *Handbook of the Birds of the*

Word, i contindrà més de 600 pàgines en color, amb textos, dibuixos, mapes, taules i gràfics per a les 232 espècies que nidifiquen regularment a Catalunya.

REPORTATGE

Lectures d'anelles de gavines

En els darrers anys han augmentat de forma considerable el nombre de marcatges amb anelles plàstiques de lectura a distància (vegeu els diferents projectes europeus a www.cr-birding.be). La utilització d'aquestes anelles en les gavines ha estimulat tot un seguit de projectes en els quals es necessària la col·laboració d'observadors que es dediquin a llegir els codis dels exemplars marcats.

El marcatge amb anelles de color de lectura a distància és un mètode àmpliament emprat des de fa temps en diverses espècies com els flamencs i les cigonyes, i més recentment en espècies de mida més petita com les gavines (i.e. Calvo & Furness 1992, Flamant 1994). Precisament les gavines és un grup d'espècies que està de moda, ja que en els últims anys són molts els ornitòlegs entusiastes d'aquestes espècies que han dedicat bona part del seu temps lliure a llegir anelles. Aquest col·lectiu també conegut com a *gullmaniacs* (fanàtics de les gavines) ha realitzat simposis i reunions, sobretot en l'àmbit europeu on es tracten, entre d'altres coses, dels projectes de marcatges especials i la forma d'aconseguir lectures, tot estimulant l'observació sistemàtica en indrets favorables. Les trobades amb especialistes serveixen també per discutir sobre els problemes d'identificació i els complexos aspectes taxonòmics d'aquesta família, especialment del grup *L. argentatus / cachinnans / michahellis* i els problemes sanitaris que comporten pel costum de visitar abocadors, ciutats, llotges de peix, parcs, jardins, etc.

Carlos Gutiérrez

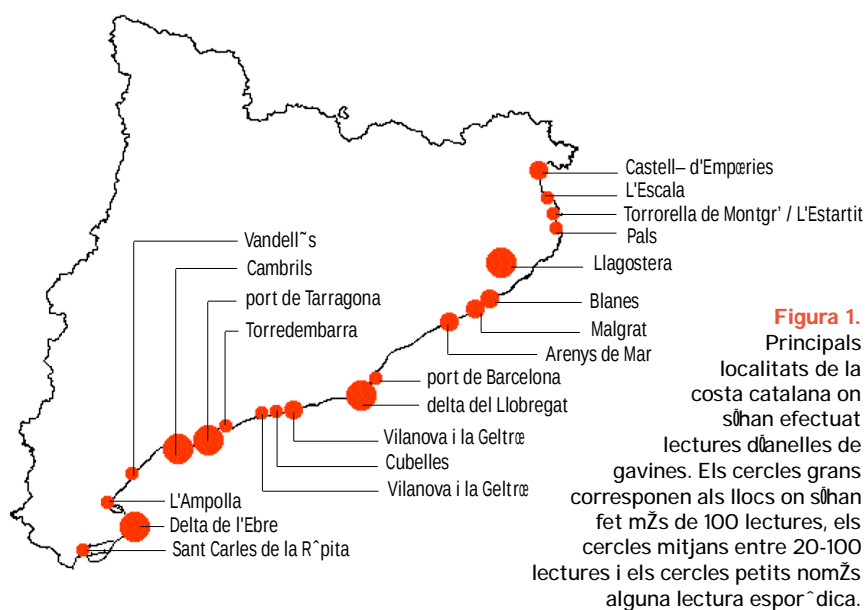
Gavina capnegra *Larus melanocephalus* amb anella francesa.

Un dels aspectes que ha esperonat l'estudi d'algunes espècies és l'estat de conservació i d'expansió de noves colònies. Un exemple d'això és la Gavina capnegra, una espècie que en els darrers anys s'ha establert com a nidificant a diversos països de l'oest d'Europa, i que

des de l'any 1990 compta amb un seguiment específic que contempla el marcatge de polls a diverses colònies. Així, fins a l'any 1998 s'havien anellat uns 5.000 exemplars a 12 països que havien generat més de 13.000 lectures (Meininger *et al.* 1999).

Espècie	Lloc	Tipus d'anella	exemple	responsable
<i>Larus audouinii</i>	Delta de l'Ebre	blanca amb tres o quatre d'gits alfanum•rics negres	ACC5	D.Oro / PNDE
<i>Larus fuscus</i>	Delta de l'Ebre	blanca amb tres o quatre d'gits alfanum•rics negres que comencen amb N	N210	D.Oro / PNDE
<i>Larus genei</i>	Delta de l'Ebre	blanca amb tres o quatre d'gits alfanum•rics negres	A46	D.Oro / PNDE
<i>Larus michahellis</i>	Illes Medes	negre (marr- fosc o negra) amb 4 d'gits alfanum•rics blancs que comencen amb N	N7K4	M.Bosch

Taula 1. Principals projectes de marcatge de gavines amb anelles de color que es realitzen actualment a Catalunya.

Marcatges especials de gavines a Catalunya

A Catalunya fins fa poc no hi havia ornitòlegs que es dediquessin a la lectura d'anelles de forma sistemàtica. Fins ara l'interès per les gavines s'havia limitat als censos hivernals i/o de parelles reproductores i als estudis que han efectuat diversos investigadors a les colònies de cria. Així, per exemple, tot i que el marcatge d'algunes colònies com els gavians de les illes Medes data ja des de 1976, no és fins el 1995 quan en Marc Bosch reprèn aquests marcatges amb la novetat de posar anelles de PVC, i des de llavors fins ara ha marcat al voltant de 4.700 polls.

Al delta de l'Ebre, l'equip de Daniel Oró a través de la Universitat de Barcelona i el Parc Natural del Delta de l'Ebre, efectua el marcatge regular dels polls de Gavina corsa, Gavià fosc i Gavina capblanca a les colònies del Fangar i la Punta de la Banya (Taula 1). Els anellaments de polls de la colònia de cria de Gavina corsa es van iniciar l'any 1985 i des de l'any 1988 s'utilitzen també anelles de PVC. Aquesta espècie actualment compta amb prop de 20.000 exemplars marcats, la majoria d'ells tant amb anella metàl·lica com plàstica de lectura a distància. Aquest tipus de marcatge ha proporcionat milers de lectures que han permès conèixer la dispersió postjuvenil i les principals àrees d'hivernada (Oró & Martínez 1994).

A Catalunya fins ara la majoria de les lectures de les anelles les havien fet els mateixos investigadors, prop o en la mateixa colònia de cria on s'havien anellat els polls. Això ha proporcionat informació molt valuosa sobre les taxes de supervivència i el grau de reclutament; és a dir, la part de la població juvenil que s'incorpora posteriorment a la colònia com a individus reproductors. No és fins fa relativament poc quan la lectura d'anelles s'ha popularitzat entre els ornitòlegs que surten a mirar ocells en el seu temps lliure. En aquest sentit la feina feta a distintes zones del litoral on hi ha concentracions importants de gavines en pas o hivernada han facilitat moltes dades sobre l'origen de les gavines que arriben a Catalunya, i que inclou bona part dels països del centre i nord d'Europa i també cap l'est fins a Grècia i Ucraïna.

On es poden llegir anelles de gavines a Catalunya

Les lectures d'anelles es fan quasi sempre quan els ocells estan parats al terra (fins i tot als abocadors) ja que si es mouen, la lectura sol ser molt complicada. Per tant, cal cercar-los als dormi-

dors o als llocs de repòs. No resulten gaire adequades les zones inundades on els ocells naden o s'alimenten amb els peus dins de l'aigua, ja que en aquestes condicions les anelles generalment no són visibles.

Qualsevol localitat de la façana litoral pot ser bona per llegir anelles de gavines i de vegades també poden donar bons resultats algunes conques fluvials continentals o àdhuc abocadors i fàbriques on hi hagi menjar disponible per als ocells. Les principals zones per fer lectures de gavines a Catalunya apareixen a la figura 1. De nord a sud els aiguamolls de l'Empordà, el delta de la Tordera, delta del Llobregat, port de Tarragona i delta de l'Ebre són les principals zones on es poden llegir anelles perquè hi ha concentracions grans d'individus. De fet, la majoria dels ports i platges pròximes a les principals flotes pesqueres són ideals i localitats com Vilanova i la Geltrú,

Gavina corsa jove anellada a la Punta de la Banya.

Cambrils, l'Ametlla, etc. són poc visitades i no compten encara amb observadors que llegixin anelles de forma regular. La costa de Girona i Barcelona aplega bona part de les majors concentracions de Gavià argentat i, per tant, aquesta és l'espècie idònia per cercar. La Gavina corsa i la capnegra també apareixen amb certa freqüència per tota la costa catalana, però és sobretot a la costa tarragonina on es troba el gruix de la població, tant a l'

REPORTATGE **Lectures d'anelles de gavines**

hivern, l'estiu o durant els passos migratoris. El Gavià fosc també té al sud les concentracions més importants i és on es poden llegir més anelles.

Com s'han d'efectuar les lectures d'anelles

Podem millorar la qualitat i quantitat de les nostres lectures d'anelles amb alguns consells senzills. En primer lloc és imprescindible que tothom que vulgui efectuar lectures disposi d'instrumental òptic adequat. És molt important tenir un telescopi amb zoom 20-60 augments (a 20x es fa la cerca i a 60x la lectura) convenientment fixat a un trípode que sigui estable i d'uns prismàtics de bona qualitat. Per apropar-nos a les gavines resulta bastant útil anar en cotxe. Si circulem a poca velocitat, les gavines normalment no aixequen el vol. Amb aquest mètode, però, s'ha d'anar amb molt de compte ja que, segons les circumstàncies, pot resultar extremadament perillós sobretot si circulem per la via pública o en zones amb molt trànsit de cotxes o viants. En altres casos també es pot utilitzar *hides* que cal col·locar amb antelació. Per fi, en zones habitualment transitades o on les aus se sentin segures (teulats, penya-segats, parcs urbans, etc) l'aproximació es pot fer tranquil·lament a cos descobert.

També cal portar sempre una llibreta on anotar les observacions i utilitzar algun tipus de codificació per enregistrar els colors (fons i inscripció), posició i/o situació (ex. tibia dreta) de cada anella. No hem d'oblidar que a part dels marcatges amb anelles alfanumèriques, també se'n fan combinant posicions, colors i ratlles. Es pot trobar un sistema de codificació de les lectures al Manual del Anillador (Pinnilla 2000), als estàndards d'Anellament de l'ICO o també al document del BTO: www.btoipmr.f9.co.uk/cm/cm_codes.htm. De vegades, pot ser útil por-

Carles Álvarez

L'abocador de Solius és una zona on hi acudeixen gran quantitat de gavians.

tar retoladors de color per anotar-ho de forma detallada. En el cas que el lloc on vulguem fer les lectures sigui d'accés restringit caldrà demanar la pertinent autorització. Normalment és necessari demanar-ho per escrit al responsable de la zona (port, abocador, fàbrica, etc.) on s'ha de justificar l'interès de la nostra activitat.

Les anelles llegides s'han d'anotar amb cura i, sempre que sigui possible, una mateixa anella s'ha de llegir varies vegades per estar completament segurs de l'observació. En el cas que una lectura sigui dubtosa sempre és millor desestimar-la. Per tal d'evitar errors de lectura resulta molt interessant anotar sempre la posició i color de les anelles, l'edat i l'espècie, així com si la lectura s'ha efectuat de baix cap a dalt o a l'inrevés. De vegades ens pot resultar útil portar una plantilla on anotar de forma sistemàtica totes les dades.

En el cas de dedicar-nos de manera sistemàtica a aquesta activitat pot resultar molt útil la confecció d'una senzilla base de dades informatitzada (Figura 2).

On s'han de comunicar les lectures d'anelles

Les lectures d'anelles fetes a Catalunya cal comunicar-les a l'ICO, que és l'organisme responsable de la seva tramitació i que us enviarà puntualment els historials rebuts. Podeu fer la comunicació per correu ordinari (a l'adreça: ICO. Museu de Zoologia. Passeig Picasso s/n. 08003 Barcelona), per correu electrònic (ico@ornitologia.org), a través del formulari de la web www.ornitologia.org o via telefònica al 93 319 42 79. Si s'hagués fet la tramitació per qualsevol altre mitjà, sempre s'ha d'enviar còpia a l'ICO dels historials rebuts per tal que es puguin incorporar a la base de dades dels ocells recuperats a Catalunya.

A part de les gavines també es pot comunicar en aquestes mateixes adreces les lectures d'altres ocells com cigonyes, ardeides, flamencs, oques, becplaners, limícoles i qualsevol altre ocell amb algun tipus de marcatge especial.

Or.	PVC	Pos.	Met'làlica	Pos.	Edat	Data obs.	Lloc observaci-	Coordenades	Km	Dies
1	67J	TAD	EA590406	TIE	3	06/10/02	Cala dels Frares (Sant Feliu de Gu'xols)	41°47' N 3°42' E	119	139
2	N5U2	TAD	6113517	TAE	8	22/02/03	Badia (Palam-s)	41°45' N 3°48' E	24	987
3	155J	TAD	EA590577	TIE	5	22/02/03	Badia (Palam-s)	41°45' N 3°48' E	112	278

Historial d'una gavina anellada

Codi: Blau J547, Central anelladora: Stavanger, Nørn. anella: 4198677, Anellador: Tor Oddvar Hansen, Esp•cie: Gavià fosc (Larus fuscus intermedius), Sexe: A?, Edat: Poll, Data: 12.07.1997, Lloc: Rauna, Farsund, Vest-Agder, Noruega Coordenades: 58.03 N - 06.40 E

Data	Lloc	Coordenades	Observador	Dies
21.07.1999	LundevEgen, Farsund, Vest-Agder, Noruega	58.05 N - 06.47 E	Nils Helge Lorentzen	739
10.03.2000	Vilanova i la Geltru, Barcelona, Catalunya	41.06 N - 01.08 E	Carlos Gutierrez Exposito	972
21.03.2000	Cunit, Taragona, Catalunya	41.06 N - 01.08 E	Carlos Gutierrez Exposito	983
23.03.2000	Vilanova i la Geltru, Barcelona, Catalunya	41.06 N - 01.08 E	Carlos Gutierrez Exposito	985
25.07.2001	Skjolnes szppellass, Farsund, Vest-Agder, Noruega	58.04 N - 06.49 E	Harry Vercreijsse	1.474
28.09.2001	Grunty Fen, near Ely, Cambridgshire, Anglaterra	52.25 N - 00.15 E	Dick Newell	1.539
30.04.2002	Nesheim, Farsund, Vest-Agder, Noruega	58.05 N - 06.40 E	MLP	1.753
21.06.2002	Skjolnes szppellass, Farsund, Vest-Agder, Noruega	58.04 N - 06.49 E	Nils Helge Lorentzen	1.805
02.07.2002	Skjolnes szppellass, Farsund, Vest-Agder, Noruega	58.04 N - 06.49 E	Nils Helge Lorentzen	1.816
04.06.2003	Skjolnes szppellass, Farsund, Vest-Agder, Noruega	58.04 N - 06.49 E	Nils Helge Lorentzen	2.153
06.12.2003	Tarragona, Tarragona, Catalunya	41.07 N - 01.15 E	Albert Cama Torrell	2.338
21.11.2004	Tarragona, Tarragona, Catalunya	41.07 N - 01.15 E	Albert Cama Torrell	2.689

Taula 2. Exemple d'un historial d'un Gavià fosc anellat a Noruega l'any 1997 que s'ha observat durant l'hivernada a la costa de Catalunya durant els anys 2000, 2003 i 2004. Al mateix temps aquest individu ha retornat a Noruega durant l'època de reproducció i s'ha observat en pas a Anglaterra.

Agraïments

A Catalunya l'afició per fer lectures d'anelles és una activitat creixent que cada cop compta amb major nombre de persones involucrades. Des d'aquí cal agrair la feina feta per diverses persones que han aportat una quantitat important de dades: Quim Bach, Enric Badosa, Albert Bertolero, Pedro Bescós, David Bigas, Marc Bosch, Eugeni Capella, Eduard Durany, Josep Anton Ferreres, Emma Guinart, Txell Guinovart, Ricard Gutiérrez, Ferran López, Jordi Martí, Albert Martínez, Dani Oró, Núria Pociño, Ricardo Ramos, Sergi Sales, Francesc Xavier Santaefemia, Albert Vázquez, Jordi Vázquez, Sisco Vidal. Molts altres ornitòlegs han aportat informació d'anelles en algun moment; gràcies a tots ells avui en dia tenim un bon coneixement de l'origen de les diverses espècies de gavines presents a casa nostra.

Referències

Calvo, B. & Furness, R.W. 1992. A review of the use and effects of marks and devices on birds. *Ringin & Migration* 13: 129-151.

Anellament de polls de Gavià argentat a una col·lònia de Balears.

Flamant, R. 1994. Aperçu des programmes de marquage d'oiseaux à l'aide de bagues de couleur; colliers et marques alaires en Europe. *Aves* 31 (2-4): 65-186.

Meininger, P.L., Hoogendoorn, W., Flamant, R. & Raevel, P. (eds.) 1999. *Proceedings of the 1st International Mediterranean Gull Meeting*. Le Portel, Pas-de-Calais, France, 4-7 September 1998. EcoNum, Bailleul.

Oró, D. & Martínez, A. 1994. Migration and dispersal of Audouin's Gull *Larus audouinii* from the Ebro Delta colony. *Ostrich* 65: 225-230.

Pinilla, J. (coord.) 2000. *Manual para el anillamiento científico de aves*. Madrid: SEO/BirdLife y Ministerio de Medio Ambiente.

RA+L AYMé
ico@ornitologia.org

Data ane.	Lloc anellament	Coordenades
20/05/02	Èle de la Corr•ge, Etang de Salses Leucate, Aude France.	42°51' N 3°41' E
10/06/00	Illes Medes (L'Estartit - Torroella de Montgr•).	42°43' N 3°43' E
20/05/02	Èle de la Corr•ge, Etang de Salses Leucate, Aude France.	42°51' N 3°41' E

Figura 2. Exemple d'un full de càlcul fet en Excel on enregistra les nostres observacions de l'arids (basat en un full dissenyat per Carlos Alvarez). La primera part de cada registre es reserva per a les dades de la lectura i la segona per a les dades d'anellament.

REPORTATGE **Lectures d'anelles de gavines**

Gullmaniacs a Catalunya

En aquest apartat hem seleccionat tres ornitòlegs que efectuen o han efectuat lectures de gavines a Catalunya i que han aportat un bon nombre de dades als arxius de recuperacions de l'ICO. De banda d'aquests ornitòlegs val a dir que a Catalunya hi ha moltes més persones que habitualment llegeixen anelles i aporten gran quantitat d'informació (vegeu l'apartat d'agraïments).

Carlos Gutiérrez Expósito és un ornitòleg de la Rioja, i una de les persones que millor coneix la geografia espanyola des d'un punt de vista ornitològic. Anellador experimentat, ha estat vocal del CMA i el promotor de les primeres campanyes d'anellament a la Rioja. Ha anellat a molts indrets: Eilat (Israel), la Nava, Doñana, Catalunya, Columbrets, etc. A Catalunya va començar a llegir anelles amb motiu d'una feina temporal relacionada amb uns parcs eòlics. Aprofitant la seva estada per les comarques de Tarragona va efectuar diverses visites al port de Tarragona, Cambrils, Vilanova i la Geltrú, Cunit i Cubelles. Entre el gener de 2000 i el març de 2001 va llegir al voltant de 150 anelles de Gavina corsa, Gavià argentat, Gavià fosc i Gavina capnegra. Les persones que han sortit al camp amb el Carlos han pogut veure l'habilitat que té, tant en llegir com en anotar de forma instantània i codificada les observacions de qualsevol tipus de marcatge, ja siguin lectures d'anelles de PVC o combinacions de color. Les seves lectures de gavines van aportar el primer lot important de recuperacions de Gavina capnegra i Gavià fosc per als arxius de l'ICO.

Carlos Álvarez. Ornitòleg i anellador expert del grup *Sterna* és autor del llibre "Els ocells de la vall del Ridaura". El març de 2003 va començar a llegir anelles, centrant-se a l'abocador de Solius a Llagostera. Amb aquest objectiu va haver de demanar autorització i efectuar diverses gestions. Un cop va aconseguir el permís, la visita a l'abocador s'ha convertit en una rutina, ja que cada cap de setmana que pot surt a fer lectures d'anelles de gavians. Fins a l'actualitat ha llegit més de 3.300 anelles, la majoria d'exemplars procedents de les illes Medes (85,5%), però també un nombre important d'exemplars procedents de França (12%) i, en menor nombre, de Balears (1,5%), Columbrets (0,5%) i d'Itàlia (0,5%). A l'abocador, a part de Gavians argentats, s'hi veu també algun Gavià fosc i, en pas, Gavina riallera; però de tant en tant també troba alguna sorpresa com un jove de Gavina corsa o un segon any de Gavina cendrosa. La troballa més interessant que ha fet en aquest indret va ser l'octubre de 2003 quan va llegir l'anella d'un Gavià jove que havia estat anellat el juliol del mateix any a Bristol (Gran Bretanya) com a Gavià argentat de potes roses *Larus argentatus*, tot i que l'anellador no descarta que es tractés d'un híbrid entre *L. argentatus* x *L. fuscus*.

Albert Cama és anellador auxiliar de l'ICO i un dels ornitòlegs més actius de l'àrea de Tarragona. La seva passió són les aus aquàtiques i marines, incloent els limícoles. La seva silueta portant el telescopi ja forma part del paisatge quotidià del port de Tarragona, indret on cerca, racó a racó, qualsevol gavina rara amb anelles. Ha llegit més de mil anelles de gavines, especialment Gavina corsa (658), Gavià fosc (260), Gavina capnegra (187) i Gavià argentat (63). El seu rècord personal data del

passat més de juliol amb 134 lectures en un sol dia. Entre les seves troballes més importants té la lectura d'una Garsa de mar amb anella italiana. Uns dels dies més memorables que recorda és quan va veure la Siseta Cendrosa *Xenus cinereus* al port o la troballa d'una gavina, aparentment un jove de Gavina de Delaware, que encara avui en dia ni els especialistes s'atreveixen a determinar. La seva especialitat són els Gavians argentats de potes roses, i recentment té en el seu poder el rècord català amb la troballa a Catalunya de tres individus al port de Tarragona. La seva passió per les gavines l'ha portat a visitar especialistes com en Peter Rock a Gran Bretanya on recorda haver après moltes coses. Recentment ha estat també al simposi internacional de gavines celebrat a Galícia.

REPORTATGE

Anellament de Corb marí gros a Dinamarca

El nostre company Cristian Jensen ha tingut ocasió de treballar anellant polls de Corb marí gros a Dinamarca. En aquest reportatge ens explica la seva experiència en una de les colònies i els estudis que s'estan fent en aquest país per a la gestió de l'espècie.

L'any 1995 aproximadament 130.000 parelles de Corb marí gros *Phalacrocorax carbo sinensis* van criar a Europa, de les quals el 70% van nidificar a Holanda, Alemanya, Suècia i Dinamarca. En alguns d'aquests països la gran quantitat d'ocells ha fet que els governs prenguin diverses mesures per a la seva gestió.

El govern danès estudia els corb marins des de 1977 mitjançant l'Institut Danès de Recerca del Medi Ambient (DMU). Actualment a Dinamarca hi ha entre 36.000-42.000 parelles de Corb marí gros ubicades en unes 50 colònies reproductores. Aquestes xifres representen entre el 27-31% de la població nidificant europea que en el passat, ha arribat a ser el 40-42%. La situació no sempre ha estat així, ja que entre els anys 1961-1971, la població danesa era només de 250 parelles i estaven en una única colònia. Fins l'any 1980 els corbs marins es caçaven i les colònies eren destruïdes. Ara la població és estable amb petites fluctuacions, després d'un increment als anys vuitanta i a principis dels noranta (Figura 1). A Dinamarca el nombre de parelles sembla limitada pels recursos alimentaris dels voltants de les colònies i pels llocs on poden establir-se per crear noves colònies.

L'anellament a la colònia de cria

La jornada d'anellament comença de bon matí. El dia anterior, ja s'ha preparat tot el material i ja està tot carregat a la camioneta del DMU per anar cap a Samsø. La colònia de Samsø, es troba en una illa entre Seeland i Jutland, té unes tres mil parelles i ens hi passarem dos dies anellant-ne els polls. Agafem un ferri que triga poc més d'una hora

Colònia de cria de Corb marí gros amb els nius en els arbres.

en fer el trajecte, moment que aprofitem per veure algun ocell: Xatracès àrtics i comuns volen barrejats. Gavínots, Gavians argentats i Gavines cendroses, sobrevolen el vaixell en busca d'alguna cosa per menjar. A l'entrada del port, Becs de serra i Èiders ens cedeixen el pas.

En aquest port petit, i com en molts d'altres, l'increment en la població del Corb marí ha provocat queixes dels pescadors esportius i professionals, que el veuen com un enemic. Als corbs ma-

rins se'ls hi atribuïa la disminució de les poblacions de peixos, però diversos estudis demostren que això és fals. De tota manera, els ocells han après que a les arts de pesca hi ha preses fàcils i això encara augmenta més l'odi dels pescadors.

El Corb marí està protegit i la seva caça està regulada per la seva inclusió a l'annex 1 de la Directiva Europea d'Ocells (79/409). Tot i això, els governs poden concedir permisos per disparar a exemplars en les zones de pesca on

REPORTATGE **Anellament de Corbs Marins a Dinamarca**

està demostrat que provoquen perjudicis. Des de 1993 el govern danès ha permès disparar als corbs marins en un radi de cinc-cents a mil metres d'on es troben les arts de pesca en un intent per reduir els danys. Hom calcula que uns 4.300 ocells són abatuts cada any a Dinamarca, una mica més de la meitat dels ocells que passen l'hivern a Catalunya, però aquesta no ha estat la solució perquè els corbs marins continuen sent un problema pels pescadors.

S'utilitzen detonadors de gas per espantar-los. L'ús de xarxes de protecció a piscifactories i sobre les arts de pesca és un mètode efectiu però molt treballós. La destrucció de noves colònies és

material es transporta amb una barca. El passeig creua dues petites illes on hi ha colònies de cria de limícoles i ocells marins. Les Garses de mar criden exaltades al nostre pas, evidenciant un niu o pollets a la vora. Els Ànecs blancs neden lleugers amb les seves llocades endarrerides. Una femella d'Èider surt volant de molt a prop. El niu és allí mateix. Cobrim els ous amb el plumó dels voltants, per evitar que es refredin o que siguin depredats per una de les innombrables gavines que ens sobrevolen.

Quan arribem a la colònia, el primer que ens envaeix és l'olor. És l'olor a ocell marí, a excrements i peix, i a guano. Caltra cosa que ens sobta és el soroll de l'en-

la persona que escriu s'estableixen en un lloc de la colònia on hi hagi un bon nombre de polls de la mida correcta per ser anellats. El grup de portadors s'encarrega d'anar a buscar polls, portar-los als anelladors i recordar-se de quin niu prové cada individu. No és una feina fàcil quan hi ha deu llocades en joc.

Per pujar als nius dels arbres, utilitzem una escala de mà. La majoria d'arbres estan morts per l'acidesa dels excrements, així que fer-hi escalada no es gaire recomanable. Quan estàs pujant no és infreqüent que els polls, en un atac de pànic es caguin a sobre teu o en el millor dels casos que et vomitin una barreja d'anguiles i salmons. Per sort n'hi ha d'altres que crien al terra, però el problema d'aquests és que comencen a caminar i s'apilen els uns a sobre els altres. A part de no saber de quin niu prové cadascun, hi ha el risc que els de sota morin asfixiats.

Els anelladors han de treballar bé i amb rapidesa. S'han d'anellar tots els polls dels voltants amb el menys temps possible per evitar que els polls petits es morin de fred o que els ous es refredin massa. Un cop tots els polls dels nius propers estan anellats ens traslladem a una altra banda de la colònia. Als polls se'ls hi col·loca una anella metàl·lica en una pota i a l'altra pota una anella de PVC amb una inscripció alfanumèrica. Es mesura l'ala per saber quants dies tenen i es pesen per saber si estan ben alimentats. En aquells dos dies vàrem anellar i mesurar uns 300 polls.

Cal fer més lectures dels ocells marcats

A Dinamarca des de 1973 s'han anellat amb anelles de colors aproximadament 30.000 ocells, dels quals 12.000 ho han estat en els últims 10 anys. En el 2004 s'han anellat aproximadament 3.000 ocells dels quals una mica menys de la meitat porten anelles de PVC. Els objectius d'aquests marcatges són múltiples: conèixer la seva migració, fidelitat a les zones tant de cria com d'hivernada, supervivència, longevitat, dispersions, causes de mortalitat, dinàmica de les colònies i les poblacions, etc.

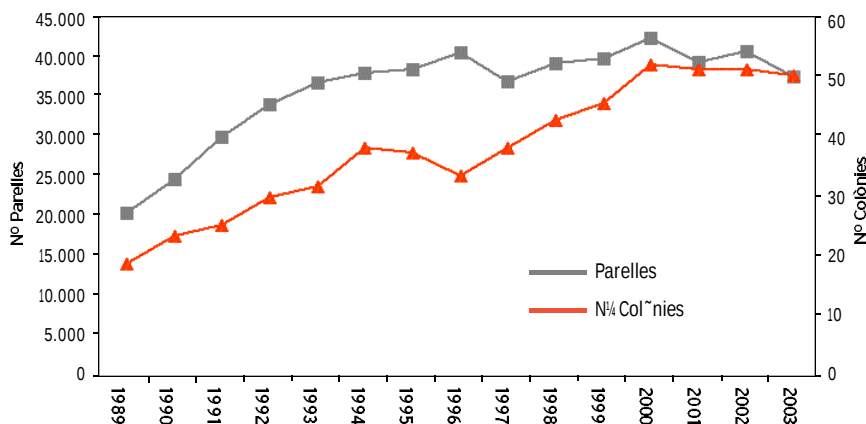

Figura 1. Evolució del nombre de parelles i colònies de cria del Corb marí gros a Dinamarca en el període 1989-2003 (dades de T. Bregnballe).

una part important en el maneig de l'espècie evitant que s'estableixin en nous nuclis reproductors.

En els últims anys es fan reduccions de l'èxit reproductor: es "vernissen" les postes amb olis vegetals i així s'impeideix la transpiració i respiració de l'ou, provocant la mort de l'embrió.

Ara per ara Thomas Bregnballe, científic en cap del projecte de l'Institut Nacional de Recerca del Medi Ambient i amb l'ajuda de la francesa doctorant Viviane Henaux, busquen millors solucions per a la gestió global de l'espècie.

Després d'un breu viatge amb cotxe, ens instal·lem a l'estació de recerca situada al fiord d'Stavns. La colònia de cria està situada en una petita illa, a mitja hora caminant amb botes d'aigua. El

renou dels ocells adults anant i venint, de baralles entre veïns, de polls demanant menjar, de parades nupcials. Poc a poc les nostres orelles s'acostumen a aquest escenari.

És una colònia mixta entre ocells que crien al terra i ocells que crien als arbres. Normalment els corbs marins crien en arbres, però quan un nucli reproductor està situat en una illa sense depredadors terrestres, llavors també ho poden fer al terra.

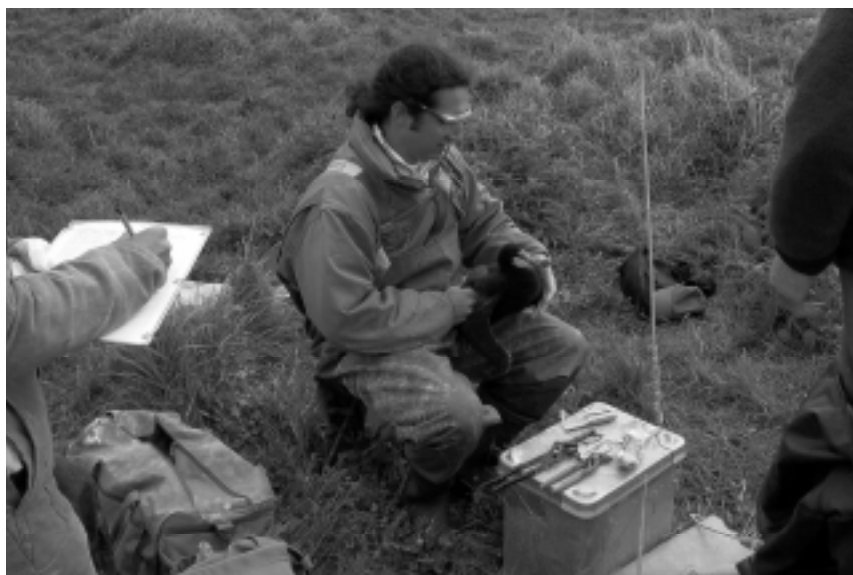
Ens situem als afores de la colònia per preparar-nos. No volem que els adults marxin abans d'hora i causar el pànic per la fressa que fem. S'intenta estar el menys temps possible a la colònia per minimitzar les molèsties. Un cop preparats ens dividim en dos grups: els anelladors i els portadors. Els anelladors i

Tots aquests objectius són essencials per entendre i gestionar l'espècie i poder definir les directrius d'actuació. En aquest sentit, la lectura d'anelles té un paper molt important per assolir aquests objectius. A Catalunya el Corb marí és un hivernant comú a moltes de les zones humides, tot i això, només s'ha efectuat un nombre reduït de lectures.

Conèixer el lloc d'hivernada de les diferents poblacions nidificants és un punt important pel maneig de l'espècie. Així, per exemple, mitjançant les recuperacions i lectures s'ha observat una tendència a la segregació hivernal d'algunes poblacions. Els corbs marins de l'oest de Dinamarca tendeixen a hivernar amb ocells holandesos, mentre que els ocells de la resta de Dinamarca s'associen amb ocells del nord-oest d'Alemanya, i els exemplars de Suècia acostumen a hivernar amb ocells de Polònia i de l'est d'Alemanya.

La població danesa de Corb marí hiverna a una franja compresa entre Portugal i Grècia (d'oest a est) i de Suècia a Tunísia (nord a sud). No obstant això, la majoria d'ocells passen l'hivern a les costes del Mediterrani francès, Itàlia, zones de l'antiga Iugoslàvia, Albània, Algèria i en particular Tunísia. Els mascles adults es queden més a prop de les àrees de cria que les femelles i els adults tendeixen a passar l'hivern més al nord que els ocells de primer any.

L'any 2001 van hivernar a Catalunya un total de 8.376 corbs marins dels quals 3.375 ho van fer a la província de Lleida. Per contra, en aquesta província, tot i tenir el major nombre d'hivernants, només s'hi ha produït una lectura dels

L'autor anellant un poll.

ocells procedents de Dinamarca. A Tarragona amb 2.567 corbs marins hivernants és la província amb més lectures, amb un total de 28. L'esforç individual dels ornitòlegs en la lectura d'anelles és una tasca molt important per a molts estudis d'ocells. És per aquest motiu que animo a ornitòlegs i ornitòlogues d'arreu a fer lectures d'anelles tan de Corb marí com d'altres espècies d'ocells.

Agraïments

A Thomas Bregnballe i Jacob Sterup per deixar-me treballar amb ells i cedir-me bona part de les dades que apareixen en aquest reportatge. A tots els ornitòlegs que han fet lectures de Corbs marins, en especial a l'Albert Cama i als ornitòlegs i treballadors de la Reserves Naturals del Remolar i les Filipines. I a Raül Aymí per les seves correccions.

CRISTIAN JENSEN
jensen1@surbirder.com

Bibliografia

Bregnballe, T., Frederiksen, M. & Gregersen, J. 1997. Seasonal distribution and timing of the migration of Cormorants *Phalacrocorax carbo sinensis* breeding in Denmark. *Bird Study* 44: 257-276.

Bregnballe, T. & Gregersen, J. 1995. A decline in resightings of Danish Great Cormorants. *Cormorant Research Group Bulletin* 1: 16-22.

Frederiksen, M., Bregnballe, T., van Eerden, M.R., van Rijn, S. & Lebreton, J.-D. 2002. Site fidelity of wintering cormorants *Phalacrocorax carbo sinensis* in Europe. *Wildlife Biology* 8: 241-250.

Gutiérrez, R. 2001. *Cens Internacional d'Ocells Aquàtics Hivernants a Catalunya de Gener de 2001*. Departament de Medi Ambient. Generalitat de Catalunya. Informe inèdit.

Per més informació visiteu la web:
web.tiscali.it/sv2001/index.htm

Oryx

La botiga de l'amant de la natura

La millor llibreria de natura amb més de 6.000 títols nacionals i de l'estranger: Poyser, Academic Press, Helm, Pica Press, OUP, CUP, Lynx, Collins, MacMillan, Willmann Bell, BTO ... Òptica terrestre i complements de Swarovski, Kowa, Leica, Nikon, Opticon, Optolyth, Bushnell, ... i tot el necessari per al naturalista de camp: ornitologia, entomologia, botànica, astronomia, menjadores de jardí, caixes niu per a diferents espècies. NOVA SECCIÓ D'ANELLAMENT: pèsols, balances Tanita, alicates Lambournes, regles, peus de rei, xarxes, etc.

NOU CATÀLEG 2003
Demana'l gratuïtament

c/ Balmes, 71
08007 Barcelona
Tel.: 93 418 55 11
Fax: 93 418 81 17
oryx@weboryx.com
www.weboryx.com

NOVETATS AVIFAUNÍSTIQUES

Crònica ornitològica Abril-Setembre 2004

D'aquest període cal destacar les primeres citacions a Catalunya d'Escurafascons de Wilson i Mosquiter verdós, i la segona per a Catalunya de Territ menut canadenc. Així mateix, cal esmentar la nidificació al delta de l'Ebre d'un possible Xatrac elegant, de Xatrac bengalí, Agró blanc, Capó reial i de la Fotja banyuda. Per a més informació consulteu la web Rare Birds in Spain (www.rarebirdspain.net).

Abril

El dia 17 es va veure una **Oca de galta blanca** *Branta leucopsis* al Llobregat a l'alçada de Castellgalí, Bages, que semblava mansa. El seu origen probable de captivitat sembla confirmat pel fet que el novembre de 2004 encara restava a la zona. El dia 10 hi havia un mascle de **Morell xocolater** *Aythya nyroca* als Aiguamolls. D'**Agronsblancs** *Egretta alba*, fora del delta de l'Ebre, on començaren a niar 9 parelles aquest mes, se'n va veure un ex. al Llobregat entre els dies 11 i 18, i un altre al Clot de la Unilla, Segrià, el dia 20. El dia 17 a l'estany del Cortalet, PN Aiguamolls de l'Empordà, es va veure un dels ocells amb potes vermelles i tonalitat negra al bec, i amb característiques estructurals lleugerament diferents, però tot indica que no correspon a la subespècie *modesta* com s'havia especulat, sinó potser alguna variabilitat intraespecífica o morf d'origen africà segons els observadors. A l'illa de Buda, al delta de l'Ebre, els **Capons reials** *Plegadis falcinellus* també començaren a niar aquest mes i s'hi va estimar un total de 51 parelles. El pas de **Falcons cama-roigs** *Falco vespertinus* va començar amb una femella vista els dies 24 i 25 a la carretera Olot-Riudaura, Garrotxa. Una troballa inesperada i interessant va ser la que va fer un alumne d'una escola de Palafrugell que va portar a la seva mestra (ornitòloga d'afició) un ocell que havia trobat prop casa seva el dia 27 i que era una **Guatlla maresa** *Crex crex*. Durant aquest mes es van observar de forma freqüent diferents **Rasclatons** a l'Alt Empordà, però només va haver una citació de **Rasclat** *Porzana pusilla*: un ocell trampejat i anellat el dia 10 a l'estany dels Roncaires, PN Aiguamolls de

l'Empordà. De les **Fotges banyudes** alliberades al delta del Llobregat l'1.IV.03 i que van niar aquell any a la reserva, i que marxaren després per les molèsties associades a les obres del pla Delta, en va retornar una (l'UA) a la reserva el dia 24 d'aquest mes i dies després, el dia 27, l'U6 va fer el mateix camí. Mentrestant, a l'Encanyssiada, delta de l'Ebre, n'hi havia, com a mínim, una altra anellada (UT) el dia 11. Dues **Sisetes** *Tringa stagnatilis* van ser citades als Aiguamolls els dies 1 i 27, i una més al Clot de la Unilla entre els dies 4 i 25 d'aquest mes. Justament aquesta zona encara acollia la **Gamba groga petita*** *Tringa flavipes* trobada el 28.II i encara vista entre els dies 11 i 26. Del pas de **Territ de Temminck** *Calidris temminckii* cal destacar els nou exemplars observats el dia 27 als Aiguamolls de l'Empordà, o els tres del Clot de la Unilla entre els dies 25 i 26, així com les citacions dels primers per a Osona: un entre Vic i Calldetenes el dia 29 i un altre diferent l'endemà. Una raresa inesperada va ser un **Xatrac rosat*** *Sterna dougallii* adult mudant, vist i fotografiat al delta del Llobregat el dia 29 mentre que de **Fumarells alablancs** *Chlidonias leucopterus* en van començar

a aparèixer els primers el dia 26 a cal Tet, delta del Llobregat i el dia 30 al golf Serres de Pals, Baix Empordà. Es van observar tres **Piules grosses*** *Anthus richardi*: la vista a la gola del Besòs a finals de març encara rondava per l'àrea el dia 3. El dia 14 n'hi havia una a Vilaüt, PN Aiguamolls de l'Empordà, i a la Pletera, l'Estartit, Baix Empordà, hi va haver un ocell entre els dies 4 i 18. També van aparèixer unes poques **Piules gola-roges** *Anthus cervinus*: dues al Llobregat el dia 24, dues als Aiguamolls el dia 27 i una els dies 25 i 26 al Clot de la Unilla, Alguaire. Confirmant el seu caràcter de raresa, una única citació de **Cuereta groga balcànica*** *Motacilla flava feldegg*: un mascle al Ter Vell, l'Estartit el dia 9. També raresa, un mascle de **Cuereta cetrina*** *Motacilla citreola* es va veure amb un grup de *flava* a l'Embut, l'Encanyissada el dia 7. Als Aiguamolls es van anellar tres **Boscarles d'aigua** *Acrocephalus paludicola* els dies 3, 13 i 14. El dia 21 n'hi havia una altra a la Closa de la Bomba, PN Aiguamolls de l'Empordà. També als Aiguamolls el dia 7 es va veure un **Tallarol de garriga** de la subespècie *moltonii* a l'estany dels Roncaires i un altre el dia 30, el primer per al delta del Llobregat, es va citar a la gola de la Ricarda. El dia 28 es va anellar un **Mosquiter comú siberià*** *Phylloscopus collybita tristis* al Canal Vell, PN Delta de l'Ebre. Un fenomen interessant va ser l'arribada força concentrada en el temps de fins a sis **Papamosques de collar*** *Ficedula albicollis* al litoral mediterrani ibèric, dels quals un mascle va ser vist

NOVETATS AVIFAUNÍSTIQUES

el dia 17 al camí de la Bunyola, delta del Llobregat, i dos (femella adulta i mascle de segon any) el dia 18 al massís del Montgrí, Torroella de Montgrí. A aquests cal afegir un mascle del dia 20 a la reserva de Riet Vell, al delta de l'Ebre.

Maig

Els **Cignes muts** *Cygnus olor* que van arribar al delta del Llobregat l'hivern anterior, presentaven a primers de maig cert comportament territorial que feia sospitar un intent de cria. Durant tota la primavera s'havia vist de forma intermitent el presumpte híbrid de **Martinet blanc i dels esculls***

Egretta gularis a la zona de la Tancada, delta de l'Ebre on va ser vist un altre cop a primers de mes. Es van veure dos **Agrons blancs** volant sobre la platja de Santes Creus, l'Ametlla de Mar, Baix Ebre, el dia 23, mentre que els ocells del delta de l'Ebre continuaven niant a Buda igual que els **Capons reials**. Es van veure diversos **Falcons cama-rojos** fins a mitjan de mes: un entre els dies 4 i 7 a Belianes, Urgell, i un altre el dia 6 a Preixana, Urgell. Al coll de Sant Genís, PN Massís de l'Albera, Girona, se'n va observar un altre el dia 9, i una femella de 1r estiu es va detectar el dia 15 als arrossars de la Gallinera, PN Aiguamolls de l'Empordà. El dia 5 es va veure un **Rasclat** (el segon d'aquesta primavera a Catalunya) a les Closes de Mornau, PN Aiguamolls de l'Empordà. Les **Fotges banyudes** arribades al Llobregat l'abril (UA i U6) continuaren a la zona durant tot el mes i a la mateixa maresma de les Filipines es va veure una **Siseta** el dia 9. Les observacions de **Territ de Temminck** van continuar al Clot de la Unilla amb 3 exs. el dia 2, i fins a nou entre els dies 7 i 8. També es van comptar nou exemplars als estanys del Matà, PN Aiguamolls de l'Empordà, el dia 9, mentre que el dia 11 n'hi havia 3 (un el dia 14) a cal Roc, delta del Llobregat. El limícola més inesperat i interessant del

mes però va ser fotografiat a la punta de la Banya el dia 2: un **Escuraflascons de Wilson*** *Phalaropus tricolor*, el primer per a Catalunya. Pel que fa als passeriformes més interessants d'aquest mes, cal destacar la **Boscarla d'aigua** vista el dia 2 a cal Tet, delta del Llobregat o la colla de **Bosquetes icterines** *Hippolais icterina* citades: una el dia 8 als erms de la Tancada, i fins a cinc l'endemà al mateix lloc, o l'ocell anellat el dia 12 a la Maresma de les Filipines, delta del Llobregat. També van ser d'interès l'observació d'un **Tallarol xerraire** *Sylvia curruca* el dia 2 a les Closes de Mornau, PN Aiguamolls de l'Empordà o la

Xatrac de bec groc amb el poll h'brid

lipines i cal Tet al delta del Llobregat entre els dies 1 i 3. El recompte final de parelles nidificants al delta de l'Ebre va donar sis parelles d'**Agróblanc** en dues colònies i 43 de **Capó reial**, també en dues colònies. Durant aquest mes es va citar un altre cop el **Falcó de la reina** *Falco eleonorae* a Lleida: el dia 1 n'hi havia dos a Ivars i el dia 5 un de fase fosca a Olius. Les **Fotges banyudes** del delta del Llobregat van restar a la zona fins al dia 4, però la bona notícia va ser la tercera reproducció coneguda en la història de Catalunya quan el dia 15 es va trobar un niu, de pares anellats amb collar de PVC, al delta de l'Ebre. Al delta del Llobregat el dia 18 es va efectuar una observació tardana d'un **Fumarell alablanc** adult en plomatge d'estiu a cal Tet.

Juliol

A finals de mes, el dia 31, més de 330 **Baldrigues balears** van ser comptades entre aquest delta i el Garraf. Es van veure **Falcons de la reina** a Parets de Dalt, Pla de l'Estany, el dia 14 i just l'endemà a Torre del Sastre, punta Falconera, PN de Cap de Creus. Es van comptabilitzar sis **Sisetes** a l'illa de Buda el dia 18 i els **Territs de Temminck** van reaparèixer a casa nostra a partir del dia 22, amb almenys tres exs. entre els dies 23 i 31 al Llobregat i un entre els dies 22 i 27 als Aiguamolls. Al delta de l'Ebre va aparèixer un **Territ becadell*** *Limicola falcinellus* el dia 18. En aquest delta hi va niar una parella de **Xatrac bengalí** *Sterna bengalensis*. Així mateix, al delta també hi va niar un xatrac de bec taronja que portava una anella metàl·lica i que estava aparellat amb un **Xatrac beclarg** *Sterna sandvicensis* i que presentava característiques pròpies del **Xatrac Elegant*** *Sterna elegans*, una espècie pròpia del Pacífic i rarament citada a Europa. Aquest ocell va restar tot el mes al delta. El nombre de **Fumarells cabrals** *Chlidonias leucopterus* va incloure almenys un exemplar el dia 16 al Garxal, delta de l'Ebre.

captura i anellament d'un **Papamosques gris balear** *Muscicapa striata balearica* al Canal Vell el dia 4. Terra endins, a Osona, el dia 23 es va observar un mascle de **Sit capnegre*** *Emberiza melanocephala* prop de Mas Serí, a Gurb.

Juny

El dia 15 es va confirmar la reproducció dels **Cignes muts** del delta del Llobregat quan es va trobar un niu amb tres ous de cigne, dos d'ells trencats i l'altre fred, a la maresma de les Filipines. És el primer episodi de cria de l'espècie en aquest delta. Un **Xarxet falcat*** *Anas falcata* d'origen desconegut, probablement el mateix vist el passat mes de gener, va reaparèixer i va ser citat per darrer cop al delta del Llobregat el dia 30. Menys sospitosos va ser un **Xarxet marbrenc** *Marmaronetta angustirostris* que va restar entre la maresma de les Fi-

NOVETATS AVIFAUNÈSTIQUES

Agost

Tot i el grup de més de 300 **Baldrigues balears** observades el mes anterior, l'agost va registrar un descens del nombre de dades. Així, uns 20 exs. davant Tarragona el dia 24 i menys de 15 a la costa central el dia 26 contrastaven amb les més de 30 *Puffinus yelkouan* presents al tram Llobregat-Garraf el mateix dia. Fora del delta de l'Ebre, on n'hi havia per exemple 27 al Garxal el dia 7, es va veure un **Agró blanc** en plomatge d'estiu el dia 3 als Aiguamolls, i un a Sils, Selva, el dia 27. A Girona el dia 21 es va veure un jove d'**Esparver d'espatlles negres** *Elanus caeruleus* entre Garriguella i Perelada. Mentrestant, el mateix dia 21 es va observar un altre ocell a Cantonigrós, Osona. Locell de l'Albera, que va ser vist un altre cop el dia 23 podria correspondre a una parella nidificant, ja que arran d'aquestes observacions es va saber que s'havien vist dos adults i un juvenil. Entre el dia 14 i finals de mes es van veure nou **Falcons de la reina**: un el dia 14 al puig de l'Àliga, Alt Penedès; un de fase fosca a Montalt, Tivissa, Tarragona el dia 18; quatre migrant al sud sobre Sant Mateu, Alella, Maresme, el dia 21 i tres el dia 24 a Solsona. L'agost va registrar un nombre creixent de **Territs de Temminck**, sobretot a principi de mes: cinc al delta del Llobregat els dies 3 i 4, alguns als Aiguamolls de l'Empordà per les mateixes dates, almenys dos a la Marquesa, delta de l'Ebre sobre el dia 5 i un a Buda el dia 6, un al Besòs el dia 5 i, ja a finals de mes, un parell al Llobregat el dia 30 (un el dia 23). El limicola del mes va ser un **Territ menut canadenc*** *Calidris minutilla*, el segon per a Catalunya i 4t per a l'Estat, vist i fotografiat a Sils el dia 17. Altres citacions de limicoles interessants van ser dues citacions de **Territs pectorals*** *Calidris melanotos*: un adult el dia 16 al Goleró, PN Delta de l'Ebre i un juvenil el dia 30 a la bassa del Gall Marí, PN Aiguamolls de l'Empordà (significativament, el primer del 2003 als Aiguamolls va ser vist el 31.VIII). Al port

Territ pectoral
Calidris melanotos

de Tarragona es va veure un **Gavià argentat de potes roses** *Larus argentatus* en plomatge de 3r any que ja s'havia detectat el dia 21 del mes anterior. Al delta de l'Ebre el dia 7 hi havia dues **Sisetes**, mentre que el **Xatrac bengalí** va ser observat als Aiguamolls, on el dia 18 n'hi havia un a la Rogera. Mentrestant, el xatrac de bec groc amb característiques de **Xatrac elegant** i el seu poll híbrid van romandre al delta de l'Ebre, almenys fins el dia 17. Dos **Fumarells alablancs** van ser vistos a Buda el dia 6 en un estol de 1000 **Fumarells comuns** (potser el més gran vist en els darrers temps a Catalunya!). A banda d'aquest, es va veure un adult mudant a plomatge d'hivern a cal Tet, delta del Llobregat el dia 20, i un ocell en plomatge similar al Garxal, delta de l'Ebre, almenys entre els dies 20 i 28.

Setembre

Es va veure un mascle de **Morell xocolater** a la bassa del Gall marí, PN Aiguamolls de l'Empordà, entre els dies 1 i 8. Va continuar l'escassetat de dades de **Baldriga balear**, tot i que n'hi havia set davant del Garraf el dia 23. Fora del delta de l'Ebre, es va citar un **Agró blanc** a Sils el dia 21 i un màxim de quinze (rècord local) al Llobregat el dia 21, amb presència de l'espècie entre el dia 2 (un) i el dia 27 (dos exemplars). També al Llobregat es va observar l'únic **Capó reial** citat fora de l'Ebre: un exemplar el dia 3 al Remolar. Els darrers **Falcons cama-rojos** van ser citats el dia 18 al puig

de l'Àliga, Alt Penedès. D'altra banda, es van veure sis **Falcons de la reina**: dos a Sant Miquel, Girona, el dia 5, un al delta del Llobregat el dia 8; un altre a la llacuna de Santes Creus, l'Ametlla de Mar el dia 24; un altre a la Tancada, delta de l'Ebre, el mateix dia i un el dia 27 a Barcelona, perseguint ballesters (*A.melba*), a Sant Andreu. El tercer **Rasclet** en els sis mesos coberts per aquest resum va ser vist el dia 30 en un canal prop de l'estany de Montmany, PN Aiguamolls de l'Empordà. Malgrat l'intens pas registrat en d'altres indrets de la península, només es van veure tres **Corriols pit-rojos** *Charadrius morinellus*, els tres a Sils el dia 16. El **Territ pectoral** dels Aiguamolls que havia arribat a finals d'agost, va restar a la zona fins el dia 8. Mentrestant, es va veure i fotografiar un **Territ becadell*** adult mudant a plomatge d'hivern a la punta del Fangar, delta de l'Ebre entre els dies 7 i 9 que va estar a la zona, com a mínim, durant quinze dies. Durant la segona quinzena de mes es va tornar a observar el **Gavià argentat de potes rosa** del port de Tarragona, però la sorpresa va ser la troballa en aquest mateix lloc de dos altres exemplars més (un altre ex. en plomatge de 3r any i un adult). Es va albirar una **Siseta** a ca l'Arana, delta del Llobregat el dia 9 i un **Escuraflascons bec-fi** *Phalaropus lobatus* a la Punta de la Banya el dia 5. Una dada interessant va ser una **Piula de Hodgson*** *Anthus hodgsoni* observada amb molt de detall prop del monestir de Sant Jeroni de la Murtra, UTM 435 4591, a Badalona el dia 15. El dia 10 es va veure una **Bosqueta icterina** al Fangar, delta de l'Ebre. L'element més interessant del més va ser fet a la maresma de les Filipines, on es va trampejar el primer **Mosquiter verdós*** *Phylloscopus trochiloides* per a Catalunya, i segon per a la Mediterrània ibèrica, el dia 27.

*rarses homologables pel CR/SEO

ORYX esponsoritza la secció de novetats bibliogràfiques

NOVETATS BIBLIOGRÀFIQUES

del Hoyo, J., Elliott, A. & Christie, D. 2004.

Handbook of the birds of the World (Vol. 9 Cotingas to Pipits and Wagtails)

Bellaterra: Lynx Edicions. 863 pp.

Quan es va produir l'anunci de la publicació del primer volum del HBW, l'any 1992, la sensació general entre la comunitat ornitològica catalana –i entre la internacional– era d'una certa incredulitat per l'abast de l'aventura que –en anglès– s'atrevia a iniciar una petita editorial acabada de néixer a Barcelona, com era el cas de Lynx Edicions. Ara arriba el novè volum que enceta ja el grup dels passeriformes de casa nostra.

Dotze anys i nou volums després, la incredulitat s'ha convertit en admiració davant del fet que el projecte una mica utòpic de produir per primer cop una obra que recollís i il·lustrés totes les espècies d'ocells del món és una realitat i que la iniciativa és avui dia un referent mundial imprescindible en el camp de les publicacions ornitològiques i cada volum que apareix acumula ressenyes elogioses a totes les revistes científiques i webs especialitzades.

L'aparició aquest estiu del 2004 del número 9 del HBW (tal com es coneix l'obra abreuçada) no ha fet sinó confirmar aquesta realitat. En primer lloc, cal dir que la sèrie ja ha superat l'equador amb aquest volum, ja que la previsió editorial apunta a completar 16 volums, a un ritme d'un a l'any, el que porta a preveure que l'obra estigui acabada l'any 2011. Les xifres del volum tot just editat també són aclaparadores: 863 pàgines, 78 làmines en color, 440 fotografies en color, 809 mapes de distribució i més de 6.000 (!) referències bibliogràfiques.

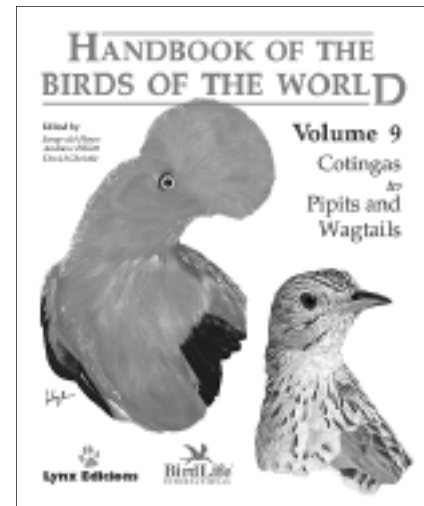
Des del número anterior, l'obra ha arribat a l'ordre dels Passeriformes, i desenvolupa nou famílies en aquesta ocasió, sis d'elles (cotingues, manaquins, tirans, cargolets de Nova Zelanda, ocells dels matolls australians i ocells lira) ma-

oritàriament de l'Hemisferi Sud i tres amb representants a casa nostra (alàudids, hirundínids i motacíl·lids). El total d'espècies arriba a les 809 (429 d'elles de la família dels tirànids).

Vint-i-nou autors ha aportat textos per a aquest volum, entre ells Eduardo de Juana i Francisco Suárez. És el tercer volum amb més autors participants, després del cinquè (òlibes a colibrís) i del tercer (de l'hoatzin als gavots), que tractaven moltes més espècies o famílies. És particularment complexa l'aportació que fa el text per descriure l'enorme família americana dels tirànids, en què un editor (J.W. Fitzpatrick) ha coordinat la feina de 15 especialistes a part de la seva pròpia. Tot plegat ben lluny de l'estructura del primer volum, en què un equip de 12 ornitòlegs, la majoria catalans, es van repartir la totalitat dels textos.

Pel que fa a les il·lustracions, excel·lents com quasi sempre i amb menys irregularitats que en altres ocasions, han estat obra en aquest volum de deu il·lustradors, amb la portada reservada com sempre per a en Francesc Jutglar.

Les fotografies del volum mereixen una menció a banda. Excel·lents, espectaculars, els adjectius s'esgoten per qualificar-les. En el seu conjunt, quan la sèrie estigui completa, constituïran probablement la selecció d'imatges d'ocells més completa i de més qualitat que s'hagin publicat mai. La seva gran virtut, a més de l'estètica, és que complementen de manera directa el text ja que mostren comportaments, detalls o singularitats de moltes espècies i permeten una lectura ràpida del volum a partir dels peus de foto, exhaustius i molt amens. Com en el volum anterior, els noms en anglès de les espècies il·lustrades apareixen en negreta, per millorar la seva localització.

També com en els altres volums, un prefaci precedeix la descripció de les espècies. En aquest cas, l'assaig, molt acadèmic, dedicat a la nomenclatura ornitològica, escrit per Richard Banks, no arriba a l'interès que tenien altres prefacs com els del volum 7, dedicat als ocells extingits, un autèntic llibre dins del llibre, amb il·lustracions excel·lents i quasi 60 pàgines d'extensió, o el del volum 6, dedicat al cant dels ocells i extremadament interessant.

En resum, el nivell de qualitat del volum 9 del Handbook es manté tan elevat com el dels números anteriors i fa que resulti un producte amb una excel·lent relació qualitat-preu, malgrat l'elevat cost del llibre. L'èxit de la sèrie ja fa temps que va consolidar el projecte i va provocar un salt qualitatiu molt apreciable des del tercer volum, que ha permès que l'equip editor disposi dels millors especialistes en cada grup a tractar i, probablement, d'un banc d'imatges i d'il·lustradors capaços de fer que el producte final sigui més que notable, en la primera divisió absoluta de les publicacions ornitològiques mundials. Que això ho hagi aconseguit una editorial de casa nostra ens ha d'omplir d'orgull. Per molts anys!

PAU ESTEBAN

AGENDA

Desembre

Seguiment d'Ocells Comuns a Catalunya (SOCC)

Durant el mes de desembre es duu a terme el primer cens d'hivernants del SOCC. Cal evitar fer les sortides en dies amb condicions meteorològiques adverses: pluja intensa, boira o vent fort.

Campanya d'anellament de passeriformes hivernants al delta del Llobregat

Aquesta campanya es fa durant tot l'hivern en torns de 6 dies cada mes i està destinada a estudiar la migració e hivernada de passeriformes al delta del Llobregat.

Contacte: Joan Castelló & Ferran López
Tf. 93 658 67 61

Gener

Proves d'accés a anellador auxiliar i expert

L'ICO anuncia la segona convocatòria de les proves d'accés a anellador auxiliar i expert de 2004. La **prova d'accés a an-**

llador expert tindrà lloc al Parc de Collserola el dissabte 15 de gener. La prova consistirà en una part pràctica que començarà a les 8:00 h i en una de teòrica que tindrà lloc de 16:00 a 19:00 h. Lloc i hora de trobada: Estació dels Ferrocarrils de la Generalitat de les Planes a les 8:00 h. (Telèfon de contacte 616 994030). *No està permesa la presència a les proves d'altres persones que no s'examinin.*

La **prova d'accés a anellador auxiliar tindrà lloc** al Museu de Zoologia de Barcelona el proper dia 11 de gener de 18:00 a 21:00 h. La prova és teòrica i consistirà en un qüestionari sobre la pràctica de l'anellament i d'un apartat específic sobre identificació.

Us recordem que per presentar-se a les proves d'accés a anellador cal haver lliurat abans a l'Oficina de l'ICO el full d'aval signat per dos anelladors experts i els fulls d'anelladors en formació, on es faci constar que s'han processat i extret de les xarxes un mínim de 500 ocells

de 50 espècies diferents (per a l'expert) o 300 ocells de 30 espècies (per a l'auxiliar). Tots aquells que ja hagin fet alguna prova d'anellador expert prèviament i vulguin presentar-se a una nova convocatòria hauran d'acreditar, mitjançant els fulls d'anelladors en formació, que han processat i extret de les xarxes un mínim de 250 ocells de 25 espècies diferents des de la data de l'última prova no superada. La data límit i improrrogable per lliurar aquests documents i fer efectius els drets d'exàmen (6 euros) és el dia 4 de gener.

Per a més informació :

tf. 93 319 42 79 / ico@ornitologia.org

Cens hivernal d'ocells aquàtics i marins

Durant el primer o segon cap de setmana del mes de gener es realitzarà el recompte anual d'ocells aquàtics i marins hivernants. **Contacte:** Ricard Gutiérrezrgutierrez@gencat.net

FORMULARI DE SUBSCRIPCIÓ PER AL 2005. Vull fer-me soci de l'ICO per al 2005 per la qual cosa rebré: Revista Catalana d'Ornitologia, l'Anuari d'Ornitologia i l'Abellerol. Si us plau afegiu les meves dades al directori de subscriptors.

Tipus de quota Familiar (36,06 €) Nom de la parella _____
 Individual (24,04 €) Menor de 18 anys (12,02 €) Data naixement: __/__/__

Nom i cognoms _____

Adreça _____ Ciutat _____

Codi postal _____ Tel. _____ Correu electrònic _____

Domiciliaci6 bancària En/Na: _____

Autoritzo el Banc/Caixa: _____

Entitat Agència Control Número de compte

domiciliat a _____ carrer/plaça _____

perqu6 carregui en aquest compte bancari del qual s6c titular l'import de les quotes anuals que em per toquin com a soci subscriptor de l'Institut Català d'Ornitologia.

Signatura: _____

_____ a _____ de _____ de 200_____

Institut Català d'Ornitologia
Museu de Ciències Naturals (Zoologia)
Passeig Picasso, s/n
08003 Barcelona
Tel.: 93 319 42 79
Correu electrònic: ico@ornitologia.org
Pàgina web: www.ornitologia.org